

Библиографический указатель / Э. Д. Днепров. – М.: АПН СССР, 1979. – 432 с.

2. Историчне джерелознавство: підручник / [Я.С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко та ін.]. – К.: Либідь, 2002. – 488 с.

3. Нечкина М.В. История истории (Некоторые методологические вопросы истории исторической науки) / М.В. Нечкина // История и историки. – М.: Наука, 1965. – 425 с.

4. Лобода С. М. Проблема педагогічної творчості вчителя на сторінках української педагогічної преси ХХ століття: короткий бібліогр. показч. / С. М. Лобода; Держ. закл. «Луган. нац. ун-тетімені Тараса Шевченка». – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. – 67 с.

5. Лобода С. М. Українська педагогічна періодична преса ХХ століття: історико-бібліогр. дослідження / С.М. Лобода; Держ. закл. «Луган. нац. ун-тетімені Тараса Шевченка». – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. – 120 с.

6. Пугач А. До питання методології дослідження періодичної преси / А. Пугач // зб. наук. праць: Педагогічні науки. Вип. 40. – Херсон: ХДУ, 2005. – С. 110–115.

7. Пугач А. В. Проблеми підготовки вчителя до професійної діяльності в українській педагогічній періодиці (20-ті– початок 30-х років ХХ ст.). : дис. на здобуття наук. ступеня канд.пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / А. В. Пугач; Інститут педагогіки АПН України. – К., 2008. – 237с.

8. Струминский В. Я. Педагогика Киевской Руси как предмет исторического изучения // Ученые записки государственного научно-исследовательского института школ НКП РСФСР. – 1940. – Т. III. – вып. 1. – С. 80-106.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Цимбал-Слатвінська Світлана Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальної педагогіки, педагогіки вищої школи та управління Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Коло наукових інтересів: дослідження історико-педагогічних процесів України.

УДК 378.147:62

ВИБІР ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ТЕОРЕТИЧНОГО І ПРАКТИЧНОГО ПІСЛЯДИПЛОМНОГО НАВЧАННЯ ІНЖЕНЕРНИХ КАДРІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЛЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Олена ШАНДИБА (Харків)

Цільова післядипломна підготовка кадрів вищої кваліфікації (кандидатів і докторів наук) для інноваційної діяльності у реальних секторах економіки суттєво відрізняється від традиційної підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів у аспірантурах (докторантурах) вищих навчальних закладів та науково-дослідних інститутів кінцевим результатом. На виході повинні бути кадри, що здатні не тільки захистити дисертацію на здобуття відповідного наукового ступеня, а створювати та реалізувати лідерні глобальні, макроекономічні чи галузеутворюючі інноваційно-інвестиційні проекти. Це вимагає суттєвої зміни підходів до організації їх післядипломного навчання.

Основні типи систем організації теоретичного навчання та принципи формування науково-практичної інноваційної діяльності суттєво впливають на визначальні показники, зокрема, якість навчання та продуктивність процесу. В зв'язку з цим, вибору ефективної системи організації теоретичного та практичного навчання повинна приділятися належна увага.

Аналіз останніх публікацій. В сучасній педагогічній літературі відомо багато робіт по організації теоретичного навчання [7]. Наявна система використання інноваційного потенціалу практичної психології при підготовці інженерних кадрів вищої кваліфікації [3], створені концептуальні засади цільової підготовки генеральних конструкторів [1], обґрунтована нова форма організації

післядипломної підготовки фахівців вищої кваліфікації до інноваційної діяльності в промисловості [2, 4], запропоноване програмоване навчання і нові інформаційні та педагогічні технології [5, 9]. Сформовано принципово новий підхід до підбору слухачів [8] та системний погляд на місію освіти [6]. Разом з тим, до теперішнього часу, не дивлячись на актуальність [10], детальніше не розглянуті питання вибору ефективної системи теоретичного і практичного післядипломного навчання для кожного етапу підготовки кадрів вищої кваліфікації для інноваційної діяльності.

Мета статті – обґрунтування вибору ефективної схеми теоретичного навчання слухачів та формування системи їх науково-практичної інноваційної діяльності.

Обґрунтування вибору ефективної системи теоретичного навчання

Вибір ефективної системи теоретичного навчання можна зробити, маючи множину можливих систем такого типу.

Якщо взяти за основу виділення типу системи поняття “індивідуальний” та “груповий”, то можна створити повну множину можливих типів схем організації теоретичного навчання. З застосуванням певних критеріїв та врахуванням обмежень, це дозволяє здійснити обґрунтований вибір потрібного їх типу. Множина типів схем організації теоретичного навчання і їх основні характеристики наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. - Основні типи схем організації теоретичного навчання і їх характеристики

№ п/п	Тип схеми	Характеристики	
		Позитивні	Негативні
1.	Індивідуальний	Теоретичне освоєння матеріалу. Врахування індивідуальних особливостей слухачів. Диференційоване дозування навчальної інформації.	Низька продуктивність.
2.	Індивідуально-груповий	Теоретичне освоєння матеріалу. Підвищена продуктивність. Вибіркове дозування навчальної інформації.	Недостатнє врахування індивідуальних особливостей слухачів.
3.	Класно-урочний	Теоретичне освоєння матеріалу. Вища продуктивність.	Організація навчального процесу по лімітуючим слухачам.

Виходячи з наведених в таблиці 1 характеристик, та враховуючи мету і особливості інституціональної будови навчальної системи, можна визначити, що для післядипломного навчання технічним дисциплінам кадрів вищої кваліфікації необхідне використання всіх типів схем диференційовано на різних етапах навчального процесу.

Вибір оптимальної схеми для кожного з етапів навчання можна проводити, виходячи з комплексного критерію, що включає складові глибини і якості знань та продуктивності навчального процесу.

Щоб забезпечити максимальну продуктивність навчального процесу на всіх етапах навчання переваги повинні надаватись класно-урочному типу схем. Цей тип схем може реалізуватись при вивченні всіх технічних дисциплін.

При вивченні теоретичних питань групами слухачів, що мають різний вхідний рівень знань, на початкових етапах навчання доцільно застосовувати індивідуально-групову схему.

На основних етапах, після вирівнювання рівня вхідних знань слухачів, оптимальною практично по всіх складових комплексного критерію є класно-урочна схема.

На заключних етапах навчання при освоєнні окремих доз теоретичного матеріалу, що відповідають конкретній тематиці інноваційно-інвестиційних проектів слухачів, оптимальною є індивідуальний тип схеми занять з науковими керівниками та професорами-консультантами. Це дає змогу вивчати положення технічних дисциплін не тільки категорій надзагального, загального, а і категорій особливого та одиничного, що суттєво поглиблює і конкретизує знання і вміння слухачів.

Для умов командної підготовки слухачів, що практикується при підготовці їх до створення і реалізації великомасштабних інноваційних проектів, на цьому етапі доцільно також застосовувати індивідуально-групову схему навчання.

Формування системи науково-практичної інноваційної діяльності слухачів

Науково-практична інноваційна діяльність слухачів проводиться з метою закріплення теоретичних знань з технічних дисциплін та практичного освоєння вмінь і навичок їх застосування при створенні кластерів інноваційно-інвестиційних проектів.

Ця діяльність, враховуючи обмеженість часу навчання і потребу в досягненні попередньо встановленого кінцевого результату, має бути організована по найбільш ефективній з відомих на теперішній час організаційних схем – схемі управління проектами [10].

Така схема передбачає застосування індивідуальної та індивідуально-групової організації дій слухачів. Вона конкретизується, виходячи з мети, наявних ресурсів, доступних методів управління та інших факторів. При цьому, всі дії виконуються згідно оптимізованому плану, який є збалансованим по часу, фінансовим та матеріальним ресурсам, організаційним можливостям. Особливість цього плану – спрямованість на досягнення мети в заданий проміжок часу в умовах визначених ресурсних обмежень. Саме ця особливість є головним фактором, який часто визначає вибір типу організаційної схеми практичного навчання.

Згідно цієї системи створюються перед проектні техніко-економічні обґрунтування доцільності виконання проектів і формуються календарні плани робіт. Плани науково-практичної інноваційної діяльності слухачів узгоджуються з планами їх теоретичної підготовки. Плани формують за тими темами з множини можливих, що їх, на основі власної мотивації з врахуванням рекомендації наукових керівників, вибирають слухачі самостійно, за власним бажанням.

Перед проектне техніко-економічне обґрунтування проводиться за допомогою стандартних комп'ютеризованих процедур. Для їх виконання слухачі самостійно підбирають необхідні вхідні дані та показники. Після цього

плани затверджуються в установленому порядку, як плани робіт аспірантів (докторантів), і організується робота по виконанню їх етапів. При цьому слухачі мають можливість отримувати консультації не тільки у закріплених наукових керівників, а і в профільних фахівців інтегрованого навчально-інноваційного комплексу [10].

Важливими є етапи багатфункціональної практики. Вони організуються по спеціальній схемі, яка має на меті дати можливість слухачам набути необхідних навичок та вмінь виконання всіх основних етапів інноваційно-інвестиційного циклу, включаючи цикл управління.

Для цього застосовується індивідуально-групова схема організації процесу проходження практики з застосуванням розподіленої системи її місць.

Базовою ідеєю цього є ідея про збірний прототип, елементи якого є лідерними підсистемами у певній галузі. Головним тут є формування моделей лідерних об'єктів – збірних еталонів техносфери. Останнє проводиться шляхом поєднання можливостей пасивного та активного експерименту. Можливості пасивного експерименту використовуються в максимальній мірі. Всі відсутні елементи формуються за рахунок засобів активного експерименту. При такому підході можливості практичного навчання обмежуються тільки наявним рівнем знань та рівнем і ресурсними можливостями інтегральної навчально-інноваційної системи, які значно перевищують можливості традиційних навчальних систем.

Формування моделей для збірного прототипу можливе на двох етапах життєвого циклу: підготовчому та основному.

На обох етапах роботи вони можуть бути виконані, виходячи з наступного.

Нехай перший об'єкт O_{i1} техносфери має характеристики $O_{i1} = \{[Si1], Pi1, Pi2, \dots, Pin\}$, другий – $O_{i2} = \{[Si2], P21, P22, \dots, P2k\}$, ..., r -тий – $O_{ip} = \{[Sip], Pr1, Pr2, \dots, Prm\}$;

де $[Sig]$ – структура i -го об'єкту, $g \in \{1, G\}$, G – кількість об'єктів, $Pr, r \in \{1, R\}$ – параметри i -го об'єкту. Частина з параметрів або функцій у них мають лідерні (екстремальні) характеристики, тобто завжди має місце:

$$P1x, x \in \{1, n\} \rightarrow \text{extr}; P2y, y \in \{1, k\} \rightarrow \text{extr}; \dots, Prz, z \in \{1, m\} \rightarrow \text{extr}. \quad (1)$$

Тоді можна сформуванати збірний новий об'єкт:

$$O_{i(p+1)} = \{[Si(p+1)], P(p+1)1, \dots, P1x, \dots, P1y, P1z, \dots, Pm(p+1)l\}. \quad (2)$$

Цей об'єкт буде максимально наближений до ідеального зразка, який має характеристики $O_{ii} = \{[Sii], Pi1, Pi2, \dots, Piq\}$;

де $\forall \text{Pik}(\text{Pik} \rightarrow \text{extr}), i \in \{1, p+1\}, \forall$ – квантор загальності.

На підготовчому етапі об'єкт, який задовольняє умовам (1), (2) можна сформуванати шляхом перенесення фрагментів наявних об'єктів до збірного зразка, використовуючи можливості 3D або голографічного моделювання. Суб'єкти навчання можуть спостерігати цей зразок в різних просторових областях. Спочатку – в семіотичному просторі. Далі, на основному етапі, який стосується реального простору, формування зразка, що відповідає умові (1), може бути забезпечене шляхом фізичного перенесення елементів наявних об'єктів з лідерними характеристиками на збірний зразок. Це зумовлює потребу в активному експерименті.

Формування зразка умові (2) можливе як дослідного. В зв'язку з цим, необхідно змінити систему стажування суб'єктів. Нова схема повинна забезпечити:

а) поєднання науково-практичної діяльності слухачів з науковими організаціями, які створюють лідерні зразки об'єктів техносфери у відповідності з залежністю (2);

б) можливість ознайомлення слухачів з діючими зразками лідерних об'єктів техносфери потрібних рівнів через взаємодію з виробничими підприємствами.

Останнє можливе в межах міжнародної кооперації.

Для об'єктів техносфери вищих ієрархічних рівнів, синтез і формування яких здійснюється композиційним методом і забезпечується значною кількістю проєктантів, необхідно цільовим порядком формувати комплексні проєктно-управляючі команди на базі спеціально підібраних слухачів [10].

Система підготовки кадрів повинна налагодити стажування таких команд слухачів в транснаціональних корпораціях в Україні і за кордоном. Це дозволить розробляти комплексні інноваційні проєкти (їх кластери) з більш високими ієрархічними рівнями та підвищеними рівнями новизни, ніж це можливо при внутрішній практиці.

Висновки. Питання вибору ефективної схеми теоретичного і системи практичного післядипломного навчання кадрів вищої кваліфікації для інноваційної діяльності можуть розглядатись і оптимізуватись на основі загально системних підходів.

При вивченні теоретичних питань групами слухачів, що мають різний вхідний рівень знань, на початкових етапах навчання доцільно застосовувати індивідуально-групову схему. На основних етапах оптимальною є класно-урочна схема, а на заключних – оптимальною є індивідуальний тип схеми занять з науковими керівниками та професорами-консультантами.

Наявна необхідність формування системи науково-практичної інноваційної діяльності слухачів з використанням збірного прототипу і стажування на підприємствах-світових лідерах.

Напрямки подальших досліджень. Подальші дослідження доцільно провести з метою оптимізації педагогічних технологій для кожної схеми теоретичного навчання.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Авдєєнко О. В. Концептуальні засади цільової підготовки генеральних конструкторів / О. В. Авдєєнко, М. Е. Тернюк // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: [Збірник наукових праць]. – Випуск 14-15. – 2006. – С.9-17.
2. Авдєєнко О. В. Нова форма післядипломної підготовки фахівців вищої кваліфікації до інноваційної діяльності в промисловості / О. В. Авдєєнко, М. Е. Тернюк // Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти. Матеріали п'ятих Ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань. Ірпінь. Національна академія ДПС України, 2007. – С. 112-114.
3. Авдєєнко О. В. Система використання інноваційного потенціалу практичної психології при підготовці генеральних конструкторів / О. В. Авдєєнко // Вісник ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, Психологія. – Харків: ХНПУ. – 2007. – Вип. 21. – с. 5-10.
4. Авдєєнко О. В. Створення навчального закладу – Академії генеральних конструкторів / О. В. Авдєєнко, М. Е. Тернюк. Матеріали 7-ї Міжнародної

міждисциплінарної науково-практичної конференції [«Сучасні проблеми науки та освіти»], (Крим, Сімеїз, 25 червня – 2 липня 2006 р.). – Х.: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2006. – 223 с.

5. Александров Г. Н. Программированное обучение и новые информационные технологии обучения / Г. Н. Александров // Информатика и образование. – 1993. – №5. – с. 8-20.
6. Амбросов А. С. Системный взгляд на місію освіти / А. С. Амбросов, О. Д. Сердюк // Вища освіта України. – 2007 р. – №3. – С. 21-29.
7. Коваленко Е. Э. Методика профессионального обучения: [учебник] / Елена Эдуардовна Коваленко. – Х.: ЧП «Штрих», 2003. – 480 с.
8. Найти и воспитать. На рынке труда идет война за таланты / А. Альошина и др. – Business Week. – №15-16/24 апреля 2006 г. – с. 26-33.
9. Прокопенко І. Ф. Педагогічні технології: [Навчальний посібник] / І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокимов. – Харків: Колегіум, 2006. – 222 с.
10. Шандиба О. В. Методична система навчання технічних дисциплін генеральних конструкторів у післядипломній підготовці: дис.... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. В. Шандиба. – Харків. – 2010. – 217 с.

ВІДОМОСТ ПРО АВТОРА

Шандиба Олена Василівна – кандидат педагогічних наук, докторант кафедри машинобудування та ремонту машин Харківського національного автомобільно-дорожнього університету.

Коло наукових інтересів: інженерна педагогіка

УДК 378: 37.01.32: 811

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анжеліна ШИШКО, Олена ШИНКАРЕНКО (Кременчук)

В умовах адаптації вітчизняної системи вищої освіти до вимог Болонського процесу та сучасних суспільних трансформацій висувуються нові вимоги до викладача вищої школи, насамперед – іноземної мови, в контексті демонстрації ним високого рівня педагогічної і фахової компетентності, готовності до забезпечення європейської якості освіти, переходу до нових форм і методів організації навчального процесу, його демократизації, сприяння мобільності студентів в межах європейського освітнього простору, інформатизації вищої освіти тощо.

У науково-педагогічній літературі існує багато підходів до інтерпретації понять “педагогічна компетентність”, “професійна компетентність”, “професійно-педагогічна компетентність”, які використовуються для визначення стану професійного розвитку фахівців різних професій, насамперед – педагогів.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі особистості викладача іноземної мови ВНЗ, впливу його професійно-особистісних якостей, обраних методів і форм організації навчання на

ефективність формування іншомовної комунікації студентів.

Специфіка інтерпретації категорії “педагогічна компетентність”, на нашу думку, визначається як змістом поняття “компетентність” так і специфікою педагогічної діяльності, як певного виду професійної діяльності викладача іноземної мови. Тому більшість науковців розглядає педагогічну компетентність як складову професійної компетентності фахівця. Спробуємо класифікувати існуючі підходи до розв’язання проблеми дослідження відповідно до прихильності авторів певним методологічним принципам до аналізу проблеми дослідження.

Представники першого напрямку (Є.Бондаревська, Т.Браже, Б.Гершунський, І.Ісаєв, В.Лозова, А.Піскунов, О.Попова, Н.Розов та ін.) пов’язують формування педагогічної компетентності з феноменом культури, розглядають її у контексті більш широкої категорії “професійно-педагогічна культура”, з культурологічним підходом до професійної освіти. Зокрема Є.Бондаревська пов’язує феномен педагогічної компетентності з